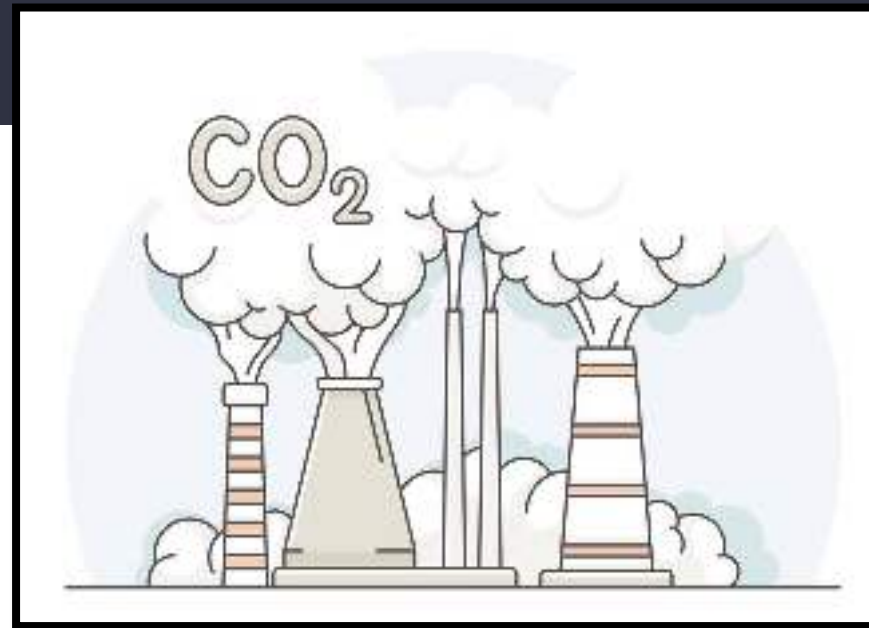

Сьогодні
13.12.2024

Урок
№26

Тепловий ефект реакції. Екзотермічні та
ендотермічні реакції

Ви зможете:

- усвідомити суть теплового ефекту хімічних реакцій;

- класифікувати хімічні реакції за їхнім тепловим ефектом;

- зрозуміти відмінність між хімічними й термохімічними рівняннями реакцій;

- розрізняти та наводити приклади екзо- й ендотермічних реакцій.

Які типи хімічних реакцій ви знаєте?

За якими ознаками класифікують хімічні реакції?

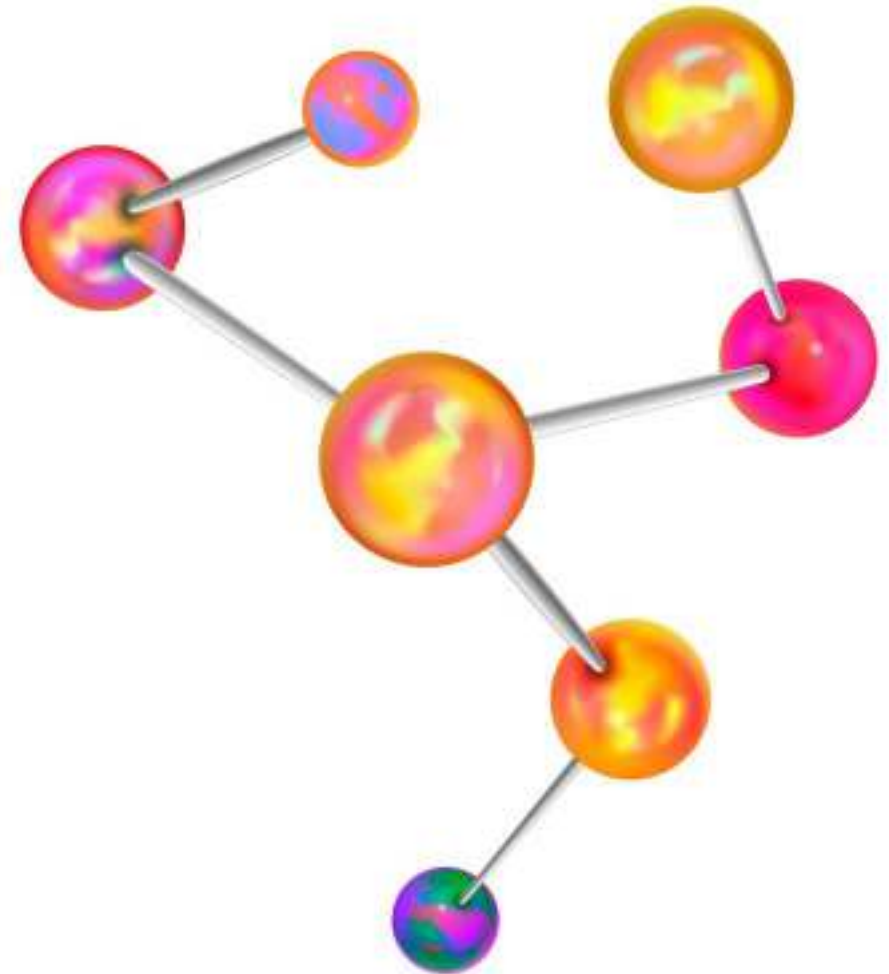
Які реакції називаються реакціями сполучення?

Що відбувається під час реакції розкладу?

Які реакції називаються реакціями заміщення?

Унаслідок хімічних реакцій руйнуються зв'язки у вихідних речовинах і утворюються нові зв'язки, з'являються нові речовини. Ці процеси супроводжуються виділенням або поглинанням енергії. Ми не можемо виміряти абсолютну величину внутрішньої енергії, але її зміну в процесі хімічної реакції можемо й обчислити, й виміряти експериментально, а досить часто навіть виявити за допомогою дотику.

Будь-яка хімічна реакція супроводжується виділенням або поглинанням енергії. Найчастіше енергія виділяється або поглинається у вигляді теплоти (рідше — у вигляді світлової або механічної енергії). Цю теплоту можна виміряти. Вона називається **тепловим ефектом**.

Тепловий ефект реакції – кількість теплоти, що виділяється чи поглинається під час хімічних реакції.

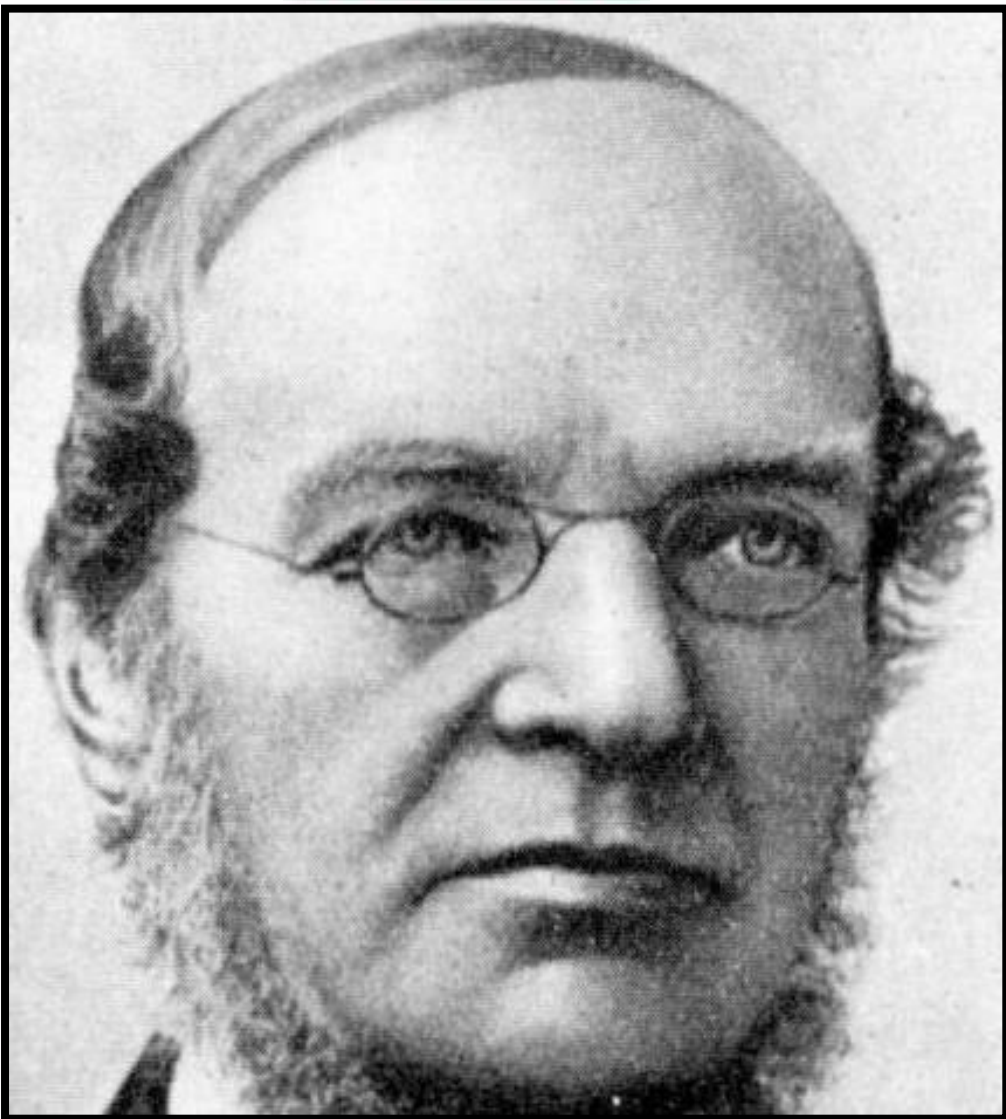
Тепловий ефект позначається:

- а) Q – показує скільки теплоти (в кДж) виділилося або поглинулося під час реакції;
- б) ΔH – показує різницю між вмістом енергії у вихідних речовинах і кінцевих продуктах (ентальпія)

$$\Delta H = - Q$$

Тепловий ефект вимірюється в Дж або в кДж

Г.І. Гесс у 1840 році на підставі експериментальних даних відкрив Закон, так званий Закон Гесса. Формулювання закону звучить так: тепловий ефект реакції залежить лише від початкового та кінцевого стану реагуючих речовин, але не залежить від проміжних стадій процесу. Закон Гесса дає можливість розраховувати теплові ефекти реакцій у тих випадках, коли вони чим-небудь не можуть бути виміряні. Іншими словами, тепловий ефект хімічної реакції залежить тільки від виду та стану вихідних речовин та продуктів реакції і не залежить від шляху переходу. Із закону Гесса випливають висновки, які мають велике практичне значення.

Вивчення нового матеріалу

Хімічні реакції, що відбуваються з вбиранням теплоти, називаються ендотермічними.

Хімічні реакції, що відбуваються з виділенням теплоти, називаються екзотермічними.

Ендотермічна реакція: реагенти + теплова енергія → продукти.

Екзотермічна реакція: реагенти → продукти + теплова енергія.

Класифікація реакцій за тепловим ефектом

Екзотермічні

Відбуваються з виділенням
тепла

Способи запису
термохімічного рівняння

Ендотермічні

Відбуваються з поглинанням
теплоти

Способи запису термохімічного
рівняння

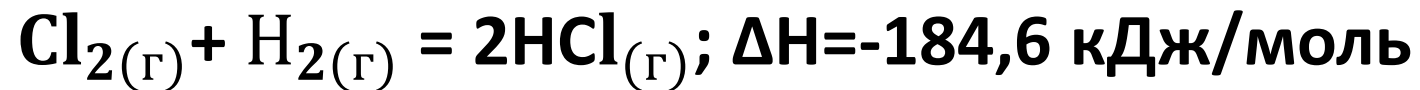

Джерело: youtu.be/6LdTd9RfRRg

Якщо $\Delta H < 0$ – реакція екзотермічна
Якщо $\Delta H > 0$ – реакція ендотермічна

Рівняння реакцій, в яких указано чисельне значення теплового ефекту реакції, а також агрегатний стан речовин, називають термохімічними.

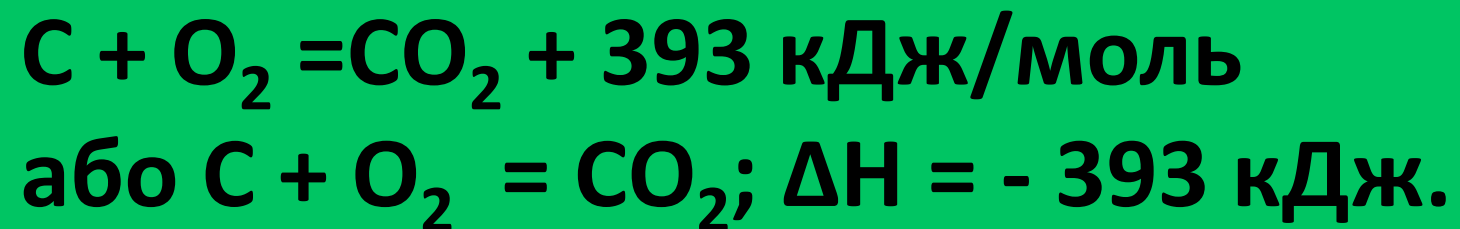
Термохімічне рівняння - рівняння хімічної реакції, у якому зазначають агрегатні стани речовин і для якого наводять числове значення теплового ефекту.

Наприклад, термохімічне рівняння реакції горіння метану - головної складової природного газу - таке:

$\text{CH}_4(\text{г}) + 2\text{O}_2(\text{г}) = \text{CO}_2(\text{г}) + 2\text{H}_2\text{O}(\text{р}); \Delta H = -890 \text{ кДж}$,
де (г) - газ, (р) - рідина. Тверду речовину позначають (т).

У процесі згоряння 12 г вуглецю виділяється 393 кДж тепла. Запишіть термохімічне рівняння.

Які зв'язки зруйнуються, а які мають утворитись?
Чи погодитесь, що для того, щоб щось зруйнувати,
треба докласти зусиль? Отже, на це витрачається
енергія?

Розрив зв'язків

Поглинається E

(Поглинається тепло)

Утворення зв'язків

Виділяється E

(Виділяється тепло)

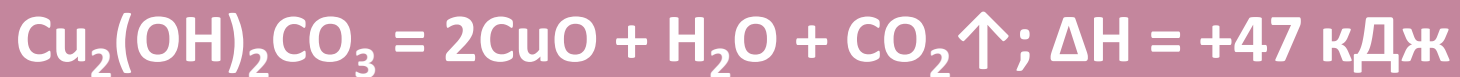

Розгляньте й проаналізуйте подані приклади термохімічних реакцій.

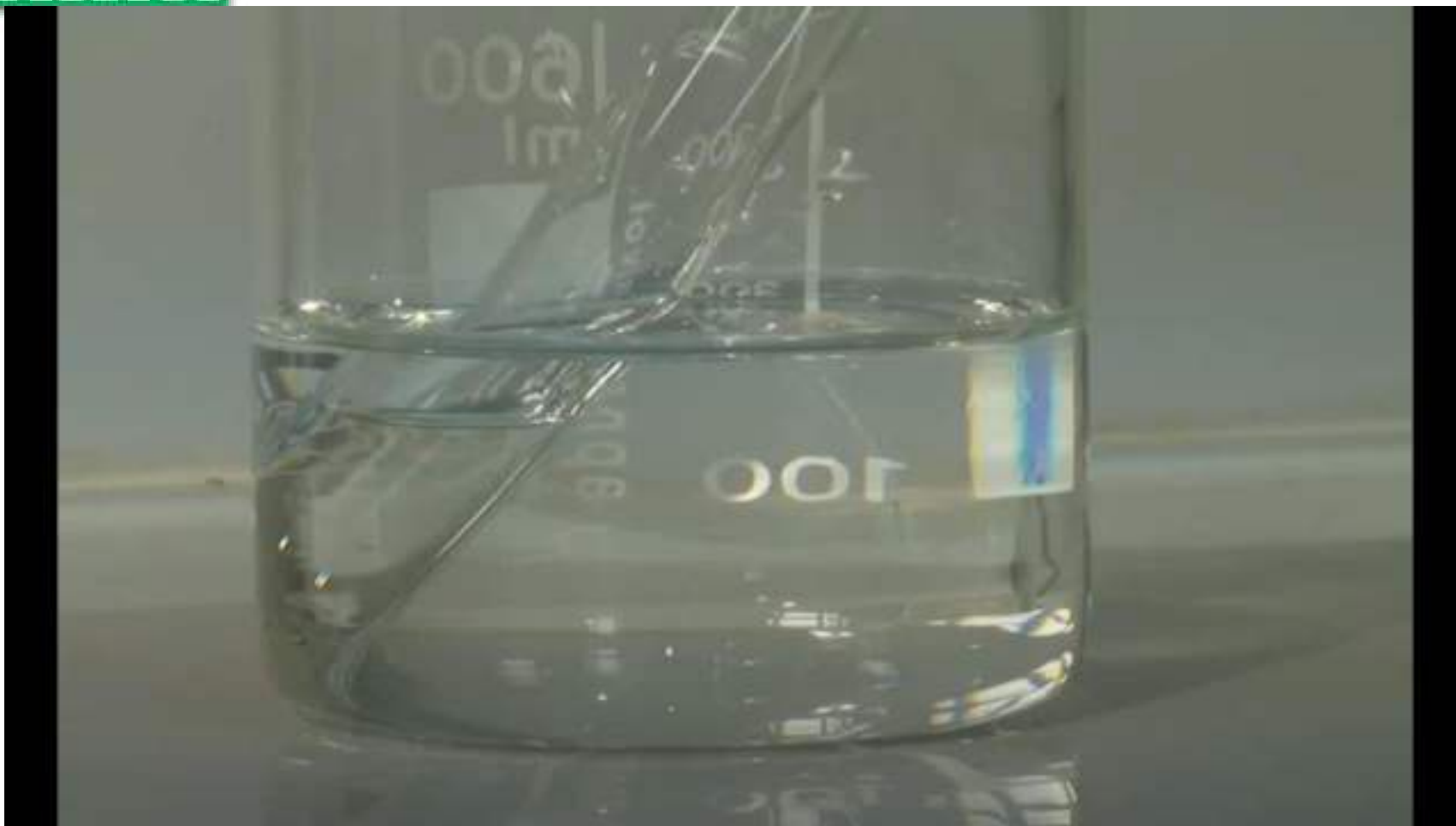
Термічне розкладання малахіту.

Малахіт — це мінерал, склад якого описується хімічною формулою $\text{Cu}_2(\text{OH})_2\text{CO}_3$. Аби реакція відбулася, пробірку з речовиною злегка нагрівають.

Проаналізувавши термохімічне рівняння, зробіть висновок про зміну внутрішньої енергії продуктів реакції. До яких типів реакцій вона належить?

Джерело: youtu.be/gDHeQ2HzGrE

Розгляньте й проаналізуйте подані приклади термохімічних реакцій.

Горіння метану в кисні.

**Складіть термохімічне рівняння цієї реакції, якщо
 $\Delta H = -891$ кДж.**

Екзотермічною чи ендотермічною є ця реакція?

**2. На основі розглянутих прикладів зробіть узагальнення:
у яких випадках під час хімічних реакцій теплота
виділяється в довкілля, а в яких — поглинається;
про поглинання чи виділення теплоти свідчить знак «+»
перед числовим значенням теплового ефекту реакції.**

Укажіть тип хімічних реакцій (за знаком теплового ефекту):

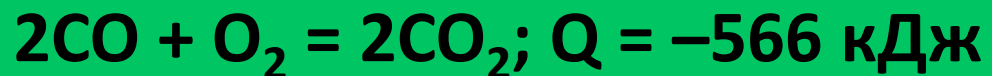
Ендотермічна

Ендотермічна

Екзотермічна

Екзотермічна

Ендотермічна

За поданими термохімічними рівняннями визначте екзотермічні й ендотермічні реакції:

а) $S + O_2 = SO_2$; $\Delta H = -297$ кДж - екзотермічна реакція.

б) $2CO + O_2 = 2CO_2$; $\Delta H = -566$ кДж - екзотермічна реакція.

в) $2H_2O = 2H_2 + O_2$; $\Delta H = +286$ кДж – ендотермічна реакція.

У результаті взаємодії водню кількістю речовини 1 моль і хлору кількістю речовини 1 моль утворюється 2 моль гідроген хлориду й виділяється 183,6 кДж теплоти. Складіть термохімічне рівняння цієї реакції.

Кінцевими продуктами обміну речовин (білків, жирів, вуглеводів) в організмі людини є вода, вуглекислий газ та деякі інші речовини. Обмін речовин в організмі людини супроводжується також виділенням теплоти. Оцініть значення теплової енергії, що виділяється в ході цих перетворень, для організму людини.

При окисленні 1г білка виділяється 17,7 кДж; при окисленні 1г вуглеводів вивільнюється 17,154 кДж; при окисленні 1г жирів вивільнюється 9,3 кДж.

Інформацію про теплові ефекти хімічних реакцій використовують не лише в наукових цілях, а й для правильного та безпечного практичного використання різних хімічних процесів. Зокрема, паливо спалюють у великих кількостях з різною метою — для одержання тепла, перетворення його на електричну енергію, виконання механічної роботи тощо. Для керування багатьма процесами й забезпечення їх безпечного перебігу здійснюють точні розрахунки на основі теплових ефектів хімічних реакцій.

Сьогодні

Online завдання

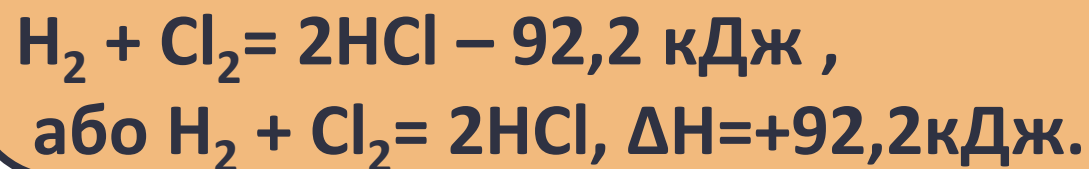
Відскануй QR-код або
натисни жовтий круг!

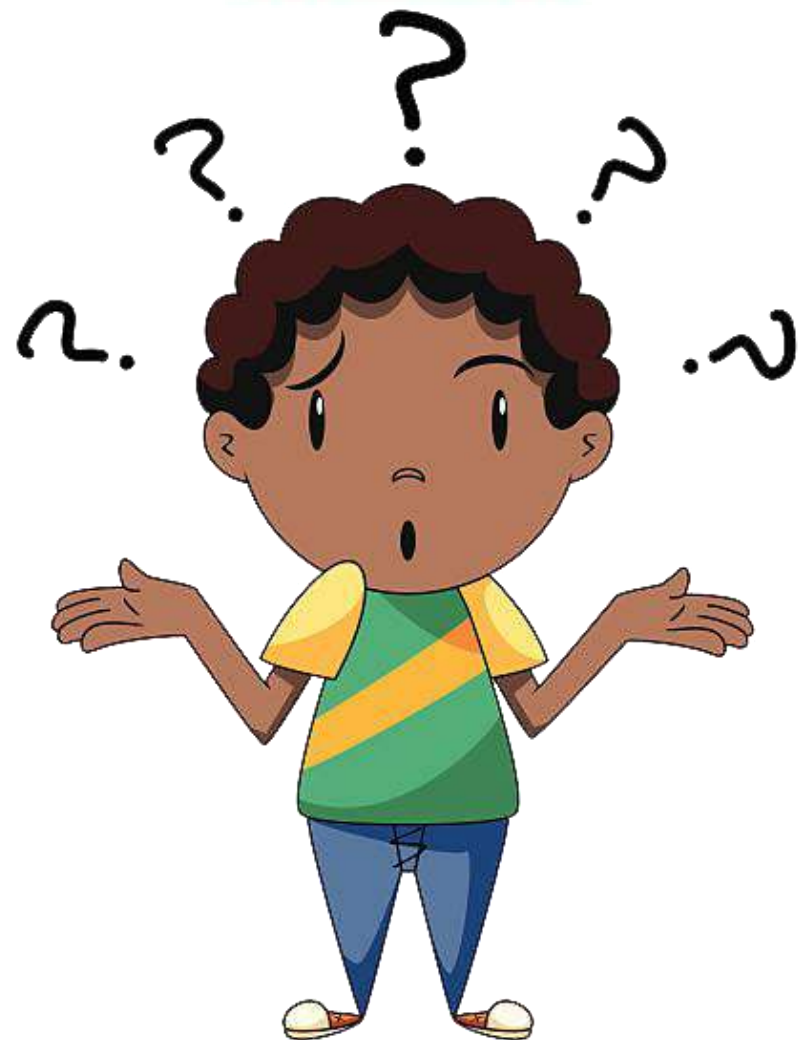
При утворенні 1 моль хлороводню з простих речовин виділяється 92,2 кДж. Обчислити кількість теплоти яка виділиться при утворенні 4 моль хлороводню.

1 моль – 92,2 кДж

4 моль – x

$$x = 4 \cdot 92,2 = 368,8 \text{ кДж}$$

Дайте визначення теплового ефекту хімічної реакції. Яким чином класифікують реакції за тепловим ефектом?

Яку назву мають рівняння хімічних реакцій із зазначеним у них тепловим ефектом?

Поясніть, у яких випадках відбувається екзотермічна, а в яких — ендотермічна реакція.

Яким чином змінюється внутрішня енергія продуктів реакції в ході ендотермічних та екзотермічних процесів?

1. Опрацювати параграф № 18;
2. Із додаткових джерел
виписати екзо- і ендотермічні
реакції.

Сьогодні
12.12.2024

До нових зустрічей!

